

Täze ýyl heseri / nowella

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 21 января, 2025

Täze ýyl heseri / nowella TÄZE ÝYL HESERI

Täze ýylyň öňüsyrasynda Garagumuň çola gollarynyň birinde gözleg-barlag işlerini geçirip ýören geologlar toparynyň ussasy Öwez Aşgabatdaky aýal doganyndan garaşylmadyk ýagdaýda gyssagly habar aldy. Onda aýal dogany Öweze: «Jigim jan, ahyr azabymyz ýerine düşdi, saňa mynasyp gelinlik tapdyk. Täze ýyl agşamyna ýetişip geljek bol. Siziň Täze ýly bir ojakda goşa bolup garşylamagyňzy isleýärис. Bir ortamyyána, salyhatly, görmegeý maşgala, «ýalp» berip otyr...» diýip ýazýardы.

Öwezi şondan soñ, Täze ýyl heseriniň galtanlygy belli boldy. Ýogsam ýas-ýaňyja-da onuň kellesinde ne bir ýere gitmek pikiri bardy, ne-de höwesi.

Täze ýyly hem ol şu ýerde, işdeş ýoldaşlarynyň arasynda geçirmeçdi.

Ol, galyberse-de, bu günler uzyndan-uzyn turbalary bir-birine kebşirläp, onuň depesine özünüň galaýydan ýasan okarasyny oturdyp, Täze ýyly şol öz höwes edip gurnaýan telewizorynyň öñünde garşylamakçydy. Düýn bolsa oňa ahyrsoňy howadaky teletolkunlar bilen arany sazlamak hem başardypdy. Geologlar aşsam naharyny mawy ekranyň öñünde oturyp edinipdiler.

Habar düşmezinden bir sagada golaý öñ geologlaryny maşyny baýramçylyga gerek zatlary getirmek üçin golaýdaky şäherçä ýörite gidipdi. Eger habar biraz önräl gelen bolsa, belki, Öwez hem şol maşyna ýetişse-de ýetişerdi? Indi bolsa giç, ony on-on baş kilometrlikdäki demirýol menziline taşlap geläýer ýaly hazır başga bir ulagam ýok. «Gideniň habary özi bilen» diýleni. Giden maşyn bolsa yzyna dolanyp, kim bilyär, indi haçan geljek?

Bu ýerde geologlar on-on baş günden iki tapgyrda işleýärdiler. Her onbaş günden bir topar gidip, onuň ýerine beýlekisi gelýärdi. Öweziň ýoldaşlary mundan on gün ozal iş nobatlaryny tabşyryp, dynçalsa gidipdiler. Indi olar Täze ýyl baýramçylygyny öýde – maşgalalarynyň arasynda geçirip gaýdyp gelmelidiler. Öwez sallah bolup, ol öýünde-de bir ýoluna göz dikip, garap oturanyň bolmanlygy üçin, giden bilen gidip, gelen bilen geljek hem bolup ýörmezdi. Dynç günlerinde, islese, çöle aýlanardy, maşyn gitse gidip, şäherçä baryp gaýdýardy. Gerek bolsa, işleýänlere kömek ederdi. Şeýdibem, ol onbaş günüň nähili geçenliginem duýman galardy. Has dogrusy, aýaly bilen aýrylyşany bäri indi iki ýylyň içidir, Aşgabada onuň aýagy sekmeýärdi. Hamala, barsa, şol agzala durmuş täzeden ýene-de gaýtalanaýjak ýaly ýakymsyz duýgulary başdan geçirerdi.

Ol ymgyr çölüň içi bilen gönüläp, demirýol badalgasyny nazarlap, tòweregine üns bermän, gyssanybrak, derçigip ýöräp gelýärdi. Onuň hazır ähli küý-köçesi Aşgabat otlusyna ýetişip, oňa münmekdi. Ol otlynyň näwagtta badalga alyp gelýänini anyk bilmese-de, çen bilen bilyärdi we badymy gowşatman ýoresem, oňa ýetişerin diýip tama edýärdi.

Ol ortadan uzynrak boýly, daýanykly ýigitdi. Durmuş tolkunlary

özünü kebara atyp uran hasap edýän-de bolsa, ol heniz otuzam ýaşamandy. Ýigit goşlaryny goşhalta salyşdyryp, olary müñder edip, arkasyna alyp, özüne hallan atybrak duran örküç hem edinipdi. Onuň aýagynda işleyän wagty geýyän, özüne biraz ulurak bolup, gorsuldap duran ädigi bardy. Dynç alyşda geýyän ajarly köwşüni ol otla münensoň geýmek üçin dolap, goşhaltasyна salypdy.

Töweregi gyş aýlarynyň birisiniň eýemsirenip oturanlygyna seretmezden, howa sowuk däldi. Umumanam, indi birki ýıldan bări gyşyň Täze ýylда juda garaşylýan gary wagtynda ýagman, ile: «Tebigat-a üýtgap ýör-ow, Täze ýylда dagy ýagmaly dälmi, gurbany gitdigim, ýer gar bolup ýatsa bolmaýarmy?» diýdirip, arzuw edilýänine seretmezden, gaýmazak tebigat aňsat gaýmaýardы.

Bu ýylam gyşe geçip, howa sowap, ýere birnäçe ýagyn düşen hem bolsa, heniz gar ýagmandy. Yöne ýigidiň göwnüne bu gezek Täze ýyl akja gara çolanyp, akja băbek bolup geläýerli görünüärdi. Düýnki gün bulut gelip, asmany gara keçe lagambir ýapaly bări tebigatyň bir hyýala münüp, diş gysyp, çyglyp-çytylyp ugrany hem anyk duýulýardы.

Ýigit ýola şáýlanyp durka howanyň öwzaýyny synlap: «Täze ýyla bir ýagaýady, asman-zemin agaryp, bar zat täzelener ýaly, ýone ýagsa-da, men demirýola ýetip, otla münenimden soň başlasyn, şonda Aşgabada gary yzma düşürip, özüm alyp baranym ýaly bolar» diýip höwes edipdi.

Ol töweregiň depelerine, olary aralabrak dörän, häzir ümsümlige öwrülip, garalybrak oturan jülge-saýlara, onda-munda okaralaryny sereşleşip, asmanyň nemine göwün ýüwürdişip oturan gelinbaldyr keýigokaralara-da üns bermän, özuniň yzynda küregenledip gar ýagdyryp Aşgabada barşy hakda, ak gary basylap, täze tapylan gelin bilen ýöräp barşyny pikir edip, töweregine üns bermän, gümralyga berilýärdi.

Howanyň ýyly däldigine seretmezden, ýigit biraz ýöränsoň derçigip, onuň egnine geýen köýneginiň öňünde-arkasynda bölek-bölek ýerleri tenune ýelmeşip ugrady. Süñňünden ýeňiljek bug gösterildi. Ýigit ädimini haýallatmady.

Birsalymdan çölüň arkasyny sypalaýana meñzäp ösýän aram şemal birýerlerden goýun ýüñüniň ysyna gatylan ýiti çör ysyny getirdi. Tizdenem golaýdaky göbek bolup oturan depäniň üstünde aňyrdan otlap, depäniň güneý tarapyna agyl berip agyp gelýän goýun sürüsi göründi. Öwez, belki, onuň çopan-çolugyny tanasa-

da tanaýandyr. Sebäbi geologlar bu öwräniň çopanlarynyň köpüsi bilen tanyşdylar, gatnaşykdadylar. Ol sesýetimde sürüniň töwereginden oýtarlap, çopan taýagyny biline kese basyp, onuň her ujundan bir goluny geçirip, uçmaga ganat ýasanan ýaly bolup ýören çopany görse-de, häzir oña üns bermedi, ýogsam çölde gowy görülyän zat dünýäde ýeke galan ýaly bolup ýörkäň, kimdir biri bilen duşuşyp, gümür-ýamyr etmekdi, şeýle pursatda adam hamala ýene-de köpe goşulan ýaly gonençli – özi üçin ýakymly bir duýgyny başdan geçirýärdi.

Häzir onuň hatda bi gowulyga saklanmaga-da wagty ýokdy. Indi birmahaldan bäri ýetişip münmeli otlusy onuň pikirinde, her menzili bir basyp, Kösäniň Bozdumany ýaly güpürdäp, howlugyp badalga ýetip gelýärdi.

Häli-şindi ol özünü gözli-başly etmek üçin alada galyp ýören aýaldoganydyr giýewsini, janköyerlik edýändikleri üçin, täze tapylan gelinligiň pikiriniň ýany bilen minmetdarlyk bilen ýatlaýardy. Ol gelinligini heniz görmedik-de bolsa, ony öz höwes edişi ýaly eti-gany ýerinde, ortadan ýokarrak boýly, ýüzi hoşroý, gözastyndan özüne hyrydar seredýän maşgala hökmünde göz öňüne getirýärdi. Täze ýyly mele gelnuň huzyrynda garşylaýsyny özüce süýjılık bilen ýatlaýardy. Öwez indi bireýyämden bäri beýle ýakymly duýgyny başdan geçirmändi.

Onsoňam, Täze ýyl her gezek şeýdip golaýlap gelende ýürekleri ersdirip, adamlary depesi şemallh arzuw-höwes atlaryna ataryp, ýeldirgedip alaýmasy bardy. Täze ýylyň öňüsyrasynda ýene bir has ýiti duýulýan zat – o-da ýalñyzlykdy. Adam şeýle pursatda dünýäde özüne ýer tapanok. Öwez ýoldaşlary dynçalsa gidende hem öýünde özüne garaşyan şu ýekelikden elheder alyp, Aşgabada gitmän, çölde galypydy. Gör, bu durmuşyň oýunlaryny! Täze ýylyň heseri galtan ýigit heniz özüne taý boljak gelni görmedigem bolsa, onuň ysgyna berlip, aýagy ýere degmän, ýeñil gopup, çöl söküp barýar.

Ýigit ýone näçe arzuw-islege berlip, özünü ganatlandyryp ýörän-de bolsa, barybir, otla ýetişip bilmedi. Onuň badalganyň sesýetimligindäki bir depäniň üstüne çykanam şoldy welin, ol hatar gurup ugrap barýan otly kerweniniň soňky wagonlaryny görüp galdy. Indi bolsa ol hol, barýar temegine ýel alan taýçanak ýaly taýzaryp. Eden azabynyň ýerine düşmänligine Öwez diýseň lapykeç boldy. Ol şol duran ýerinde kejigip, goşhaltasyny gapdalyna atyp, derini sylyp, özünden güýcli ýaga duşan it ýaly, lapykeç lampa oturdy. Otlynyň bu ýerden juda

seýrek geçýänligini ýatlan wagty bolsa, ol hasam kejikdi. Derini sylip, hyrçyny dişläp oturyşyna, bolmanda, on baş minut, ýarym sagat önräk deprenmänlige diýseň ökündi. Yigidi ät goýan otly tizden gözdenem sumat boldy.

Bu ýerde demirýol badalgasyna eýeçilik edip ýören bir gazak maşgalasynyň barlygyna ol ozaldanam beletdi. Ötende-geçende otlulara degişli baýdajykdyr çyrajyk görkezip, olary ugradyp-garşylap duran gojany hem ol telim gezek görüpdi.

«Belki, gitmäniň ýene-de bir mümkünçiliği tapylar» diýen incejik tama Öwezi ruhlandyrdy. Ol badalga jaýyna golaý gelen wagty, onuň alnynda bilet satýan jaýyndan çykyp gelýän bir demirýolcy lybasyndaky gelin maşgala peýda boldy. Ol gjä galyp gelen ýigidi görüp, kürtdürip durdy-da, biraz geñirgenmek bilen:

– Otla geldiňmi? – diýip sorady.

– Hawa.

– Ol ýap-ýaňyja gitdi-dä! – diýip, gelin başyndaky papagyny çykaryp geýip, alada galanyny mälîm edip, otlynyň giden tarapyna öwrülip seretdi.

Onuň halyna göwündeş gopmaga çalyşdy. Ýigit keseribräk durşuna o gelni gözastyndan siňňin synlady.

Gelin orta boýly, boldumly maşgalady. Onuň biraz göwresine darrak bolýan penjegi gelni has sarç, täsirli görkezýärdi.

Töwereginiň giňligini alan şemal çöl ösümlükleriniň, ýag siňen demirýol şalmanlarynyň ýanyksy ysyny getirýärdi, onda gar ysam bardy.

Duluň gözüne zenan bolup ilerligi barmy? Öweziň öñünde duran gelne syny oturdy. «Hä, sagrysyny sypaýmaly gelin ekeni...» diýip, höwese beslenip oýlanybam goýberdi. Pikirinde Aşgabatda özüne garaşýan gelniňem şeýle hoşroý bolmagyny arzuw etdi.

– Sen geolog bolsaň gerek? – diýip, ýene-de gelniň özi hamala, otludan galanyny başga birinden görýän ýaly nägile bolup duran ýigide ýüzlendi.

– Hawa, şolardan. Guşluk töweregi Aşgabatdan habar aldym. «Gel» diýipdirler...

– Sen geolog bolsaň, bilmel-ä haçan bu ýere otlynyň gelýänini? Siziňkiler onuň wagtyny mendenem sorap, alyp gitdiler-ä. – Ýigidiň düşen ýagdaýyna berlip, gelin birden janygyp ugranyňh

hem duýman galdy.

– Indiki otly haçan gelerkän?

– Giç, ertir dañdandan bäri indi ýolagy otlusyny görmersiň. Yük otlularы bar, olaryňam diňe birisinden başgasy bu ýerde durman, okkessirim geçýär. Ol birem sagat on bire geler. Şonuň maşinistleri bilen dagy gepleşip, bir adam, ýarym adam aldyrmak mümkün. Onda-da maşinisti bir gowy adam bolsa. Ýogsam: «Kada görä gadagan» diýer-de, ýüzüni kese sowup bidir gider.

Ýigit soňraky hereketiniň nähili bolup biljegi barada aýgyt edip bilmän biraz üýşendi. Eñegini sag eliniň syňragy bilen gapjap, gözlerini süzüp, birhowa oýlandy. Golaý-goltumda gatnawly garaýoluň hem ýoklugyny lapykeçlik bilen ýatlady. Bu ýerse kiçijik wokzal jaýyndsn başga bir baraýara, garaşyp wagt geçiräýere oñaýly ýeriň hem ýoklugyny ýatlap, hasam lapykeç boldy. Onam, ine, gazak gelin gulplap, ýygnanyp, öýüne gaýdyp barýar. Nä, indi şundan dolanyp, yzyňa gitjekmi? Eýsem-de bolsa, bäri-bärde geologlar düşelgesi barmy saña?! Şol barmana-da ol nähili ýagdaý bolsa-da, özuniň yzyna gaýtmak islemeýändigine tiz düşündi.

Soňra ol ýene-de bir zat sorasy gelenini bildirip, gelniň ýüzüne seretdi. Başardygynadan başga perdeden gopmaga çalyşdy. Özuniň zenan durkuna erkek kişiniň hyrydar synynyň düşenini duýan gelniň hem şundan soň nazaryny gizläp, uýalyp biraz gozgalaňa düşenligi belli boldy. Onsoňam nirede gören zady gelniň munuň ýaly hyrydar seredip, gurt deý ýalmanyp duran ýigit?

– Kelinsek! – diýip, ýigit bildiginden gelne has düşnükli bolar ýaly, öz sözüne bilyän gazak sözlerini hem garyp geplemäge çalyşdy – Men ol otla şu ýerde wokzal jaýynda garaşsam näderkän?

Gelin garaşmadık soragyna birbada näme jogap berjegini bilmedi. Bir wokzal jaýyna, birem ýigidin ýüzüne seretdi.

Ol pikirini jemläp ýetişip-ýetişmänkä, Öwez ýene-de sözünü şol öñki hörpünde oýun hasap edilse oýun, cyn saýylsa çynyňam hilesiniň ýok däldigini mälim edip gepledı:

– Eger öyüňize çagyryp, ýly ýerde myhman alsañyzam, men garşı

däl. Ýogsam men bu ýerde nırä baraýyn? Eýýäm gar hem uçganaklap ugrady – diýip, töweregine garandy.

Bu badalganyň töwereginde demirýol ugrunda işläp, mal bähbidini arap, töweregini giňişligini alyp ýasaýan iki-üç sany gazak maşgalasy bardy. Gelnem şol maşgalalaryň birinden bolup, ýaňrakdan bări hem ol öz goja kakasynyň ýerine badalga işgäri bolup işläp başlapdy.

Gelin zordanrak ýesersiremäge çalyşýan ýigide gözastyndan nazaryny aýlap goýberse-de, ýöne oña bada-bat jogap bermäge howlukmady. Öweziň göwnüne bolsa ol yzyna erkek adam düşürip barmagyń zenan maşgala gelsiksizligi barada, adamsynyň özünden: «Munyń nämaý?» diýip, nägile boljagy hakda oýlanana meñzedi. Gelin soňra zenanlarça sypaýyçylykly gülümsiräp, ýigidiň pikir edişinden has merdemsi hereket etdi:

– Yörüň onda, bizde garaşaýarsyňz!

Beýle nagt jogaba garaşmadyk Öwez gelin şeý diýen mahaly onuň ýaňagynyň al öwsüp gidendigini hem gördü we oň gelin durdugya tapmaça öwrülip barýan ýaly bolup duýuldy.

Garalyp-bürelip duran töwerek bu wagta çenli hyrsyzlanyp, hyrra yzyna öwrülerli, kellesi bulutlaryň aňyrsynda bir ýerlerde barlygy duýulýan, görülmedik bir äpet jandaryň göwresine meñzapdi. Garaňky düşüp gelýän ýaly, töwerek kem-kemden garalýardy.

Özüniň oýunlyga salup aýdan gepiniň çyna bitenini gören Öwez hem şundan soň, ýat öye judabir barasy gelmeýänem bolsa, gelniň yzyna düşübermekden başga alaç galmadı.

Gyzy aňyrdan bir nätanyş bilen tirkeşip gelende, öýüň enesi – aksaç aýal Täze ýyl aşsamyna niýetlenip bişiriljek bäsbarmagyň ugruna çykyp, onuň etini bir gazanda ataryp, indem oña soňra atarjak hamyryň ýugrumyny ýetirip otyrdy. Gyzynyň geler wagtynyň bolanyny ýatlap, ene oña özüne kömek berdirmek üçin garaşybam otyrdy. Ýone ol soňky döwürlerde, göýä öye aýagy çekmeýän ýaly, işde köp eglenerdi. Ejesi: «Eglendiň-le, guzym?» diýese-de, oňa: «İş köp boldy» diýip, göwünsiz, gysgaça jogap bererdi. İşe gidende-de irräk çykaýanyny kem görmezdi.

Gelin demirýolcy bolup, ýaňyrak işläp başlapdy. Goja öz ýerine bu işlere belet, çagalykdan bări işlerine kömek edip ýören

gyzyny geçirip, arkaýynlaşypdy. Gelin iki-üç ýyllykda ejesidir kakasynyň soňra giç giýew edinäýme niýeti bilen peýlän ýigidine durmuşa çyksa-da, olar öň bir-birleri bilen halaşmasalar-da, bir düşekden örüp ugransoňlar, ysnyşyp giderler öydülse-de, soňra ol tama-da çykmandy. Almata okuwa giden ýigit soň dolanyp, şol giden ýylam, ondan soňky ýylam gelmändi. Bir ýyla golaý mundan ozal, Kenjekey ondan iň soňky haty alyp, admsyndan tamasyny doly üzüpdi.

Ýigit oňa: «Kenjeke, sen gowy maşgala, sen tüýs demirýol ýassanyp ýaşajak gazagyň aýaly. Meniň bolsa ol durmuşa seniň ýanyňa-da aýagym çekenok, bilemok näme üçindigini. Maňa garaşma, Kenjeke! Bagtly bol!» diýip, bellisini edipdi. Şondan bäreň ol durmuşda höwessiz, keýpsız ýaşaýardy. Garrylar hem öz ýeke çagalarynyň düşen halyna gyýlyp-gynanyp ýaşaýardylar. «Senem, gyzym, şähere okuwa git» diýip, onuň şol ýerde öz hyrydaryny tapyp, bagtly boljagyna göwün ýüwürdip, oňa maslahat hem berýärdiler. Kenjekeyiň düşen gününe ejesi has-da ýanyp-bişýärdi, gyzynyň ýalñyzlygyny ýatlap, mahal-mahal ol öýde ýeke galanda hiç kime görünmän, Hudaýa ýalbaryp aglaýardy. Häzir ol Täze ýyla hemişeki endigine görä taýynlanyp oturan hem bolsa, öýde baýramçylyga mahsus şagalaňyň bolmajagyny, iýlip-içilensoň, gyzynyň otagyna gidip, özünüň irgözinden ýatyp galjagyny pikir edibem kemsinýärdi. Gyzy ýaş wagty Täze ýyllaryň soňky ýyllaryňkydan has höwesli, has şatlyklı bolanlygyny gowulyk hökmünde kalbyna ýylylyk çäýyp ýatlaýardy.

Daşky gapy açylyp, bir hümürdi gulagyna ilende, ene işinden başyny gösterip, gapa tarap seretdi, şonda ol gyzynyň bir adam bilen aňyrdan tirkeşip gelenligini gördü. Şol pursatda ene geleniň kimligini oňly görmäge ýetişmedigem bolsa, onda hamala gyzy öz taýyny tapyp, şonuň bilen gelip giräyen ýaly duýgy döredi. Ol: «Ahyrsoň!» diýip, uludan bir demini alyp, maňlaý derini eliniň tersi bilen sylup goýberenini hem duýman galdy. Onýanca-da ýigit aýak çekip, başy ak başatarly zenana biraz uýalybrak salam berdi. Ene ýigidi aýnada gorlen ýaly tanamak isläp, salam alyp, ony aýratyn bir yhlas bilen siňňin synlady. Onýanca-da habaryny berip, Kenjekeyiň özi dillendi:

- Şeše, men myhman getirdim!
 - Gelen – rysgal, geçiberiň!
 - Ol şu tòwereginiň gözlegçi-geologlarynyň biri. Yaňy otludan gjä galdy.
 - Haý, bolmandyr. – Garry ene birbada ýigidiň düşen haly barada oýlanyp, oňa nebsi agyrdy.
 - «Otla çenli bizde oturyber» diýdim.
 - Gowý edipsiň. Geçiber töre. Kakaňam maňa geçini soýup berensoň: «Mallara aýlanyp geleýin» diýip gidipdi. Indi o-da uzak eglenmez, geler.
 - Garam ýagyp ugrady.
 - Onda indi meýdanda uzak eglenmez, malyny ýataga gabar. Sen myhmany öz otagyňa geçirip, bir käse çay ber...
- Men Täze ýyl saçagynam, giňræk görüp, seniň jaýynda ýazandyrym.

Bu sözi ol myhmsn geljeginem aňypdyrym diýen äheňde aýtdy. Kenjekeýe «Bolupdyr» diýip, myhman bilen öz otagyna geçdi. Soňra ähli zat myhmanly öýüň adatyna görä boldy. Törüne myhman gonansoň, gelniňen ýüzi açylyp, diliniň süýjäp ugrany belli boldy. Ol myhmanyna oturmaga ýer görkezip, çykyp gidensoň iş geýimini çalşyrynp, özüne gelişýän uzyn etekli köýnegini geýip, başyna owadan ýaglyk baglap, gözleri balkyldap duran görmegeý gelin bolup geldi. Soňundanam Öweze süýtli çay hödür etdi. Onsoňam gazak gelinleri ol çayam öz elli bilen özleri guýup bermeseler, göwünlerine jaý etmeýärler. Şol barmana-da gelin myhmanyna heniz oňly tanyşlyk bermänini ýatlap, sähelçe aşak bakyp uýatly ýylgyrdy:

- Meniň adym-a Kenjekeý, seniň adyň näme?
- Öwez içinden: «Kenjekeý, Kenjekeý. Türkmeniň «Kemjekerdem däl» diýen gepi bilen utgaşyk eken-ow» diýip, garagol pikir bilen oýlanansoň: «Menem – Öwez» diýip, gelne olam öz adyny aýtdy.
- Öwez, bu gazakda-da ýörgünli atlaryň biri.
- Şol barmana-da gelniň bu adyň manysy barada oý ýöredenligi belli boldy. Ol:
- Bizd-ä Öwez at, köplench, ýitgisi ýatlanylyp, şonuň deregine gelen çaga dakylýar.

– Bizde hem şeýleräk öýdýän – diýip, çáý içip derçogip oturan Öwez oňa öz adynyň manysy hakda henize čenli oýlanybam görmänligini duýdurmazlyga çalyşdy. Kenjekeý pikire berlip:

– Men bolsa seniň adyň Garlymyka öýtdüm. Sen gar ýagdyryp geldiň! – diýdi.

Öwez şol barmana gelniň gep saluwynnda duýlar-duýulnaz henek gatanjynyň barlygyny duýdy.

Çaý başında Öwez dymyp oturmazlyk üçin on-ýigrini kilometrlikdäki özleriniň geçirýän gözleg-barlag işlerini ýatlady. Indi iki ýıldan bări şol ýerde gözleg geçirýändiklerini gürrüň berdi. Kenjekeý ony diňläp:

– Siz gözleýän zadyňyzy henizem tapaňzokmy? – diýip, soñundan köpmanyly, ýeser ýylgyryp goýberdi.

– Siz, näme, gözleýän zadyňy tapmak şeýle aňsatdyr öýdýärmisiňiz, eýse? – diýip, gelniň söz öwrümine düşünen Öwez hem dessine ýylgyryp, oňa öz hörpünde jogap berdi we garşydaşynyň muňa özüce düşünip, gyzaryp-bozaryp gidenini gördü.

Kenjekeý biraz oturyp, birki oýnam gep alşyp, myhmany bilen saldarlaşyp görensoň, Öweziň ýanynda özünüň ärini gören heley ýaly, birhili, düşnüsiz halda höwese berlip, süňňuniňem goram-gowşak bolup barýanyny duýansoň, syr bildirmezlik üçin, bahana tapyp turmak bilen boldy.

– Men eneme-de biraz kömek edeýin – diýip, ejesiniň taýynlyk işlerine kömekleşmek üçin beýleki otaga geçdi. Telewizoryň öñünde Öweziň bırsalyň bir özi galdy.

Öwez içinden: «Gazak gelinleri degişgen bolýar» diýip, eşiden gürrüňini ýatlap: «Bu gelinde-de görýän weli, «Oýun kän-ow!» diýip küýlendi.

Her ýylyň ynsany ýakymly hyýala düşürýän Täze ýyl şemaly onuň gelmezinden iki aýa golay dagy öňünden öwsüp ugrardy. Bulut gelip, dereleri duman alyp, meýdanlary gyraw örtüp, dünýä höwesli güýzärdi. Şol bir wagtda hem bu adamlaryň Täze ýyl bilen bagly pikirileriniň döräp, isleg-arzuwa öwrülip, ýaýrap ugran pursady bolardy. Ine, şondanan onuň Täze ýylда ýazasy gelýän toý saçagynyň başynda özünüň görmek isleýän adamlaryny mahal-mahal pikirinde üýşürip-çaşyrmak möwriti başlanýardy.

Birsalymdan eginlerine, depesine gar alyp, garaşylýan goja hem samyrdap, aýaklarynu bosagada, tarp-tarp kakyp, gapydan girdi:
– Haý, bu gurbany gitdigimiň ýagaýsyn? – diýip, gapynyň öñünde duran ýerinde ýapbaş telpeginı başyndan çykardy. Soñ öwrülip, egnine geýen güpbisiniň eginlerindäki garynu kakyşdyrup durdy. – Görýän welin, birki ýyllap dagy Täze ýylда ýagmансоň, ýagasy gelip giden ekeni munuň! Penje-penje torgaýlap küregenleýär...

Şol barmana-da onuň nazary gapynyň beýleräginde jüplenip goýlan del ädige düşdi. Begendi.

– Tümen-ä gelen däldir-dä? – diýip, geläýmegi ahmal garyndaşlarynyň biriniň adyny tutdy.

Kenjekeý aňyrdan gelip, kakasynyň çykaram güpbüsini asaçdan asmaga kömek edip durşuna:

– Ata, bizde myhman bar! – diýip, ony ýagdaý bilen tanyşdyrdy.

– Myhman bolsa, ol Hudaň halanydyr. Otludan dagy galan bolsa gerek?

– Hawa, otludan galan.

Bu sözi aýdan mahaly gojanyň gyzynyň biraz gyzaryp-bozaranyna ünsi düşmedi.

Ol garyň ýagmagyndan yrym tutup, şeýle günde myhmanyň gelmegine ýetip gelýän bir gowulyhyň alamaty hökmünde öz ýanyndan begendi.

Aňyrdan gelişine-de öz öýüniň töründe oturan myhman bilen şol bir wagtda onuň nähili adamdygyna çen urma bilen iki elini uzadyp, mylakatly salamlaşdy. Aýal maşgalanyň yzyna düşüp geleni üçin biraz öýde müýnlüräk oturan Öweze gojanyň açykýzlılıgi ýarady. Gojanyň parahat ýüzi, şöhlesi gaýdyşyp ugran ýakymly, boldumly ýüzüne mahsus nazary bardy. Öýüň içi ýylydy, ýakymlydy. Myhmanyň gapdalynada oturyp, goja ýaňybır onuň bilen soraşyp-ideşip ugran mahaly, edil ýeňse ýanynda damja şytdyldysyn eşitdi. Ol şol ýana öwrülende jaýyň üçeginiň iç ýüzünde çyg düwmeleriniň örüp, indem ownujak damjalara öwrülip, iki-ýekeden damyp duranlygyny gördü. Bu gojanyň gurbaga kölüne kesek oklap, keýpini aldy. Onuň geçen ýyl şol ýerden çyg geçende, bir ussany tapyp, şol ýeriň döwük şiferini täzeledeýin diýip pikir edeni diňe häzir ýadyna

düşdi. Unudyp, onuň wagtynda aladasyny etmänligine ökündi. Garyň diňe bir ýagman, mundan soň onuň assa-ýuwaşdan ýeriň pesi bilen eräp ugranlygy hem belli boldy.

Üçekden iki-ýekeden damýan damjalar eýýäm poluň yüzünü ýalpyldadyp, oňa düşegiňem bir bölegini ezmäge ýetişipdi. Goja ony görüp, adyny tutup, dessine gyzyny ýanyna çagyrdy.

– Kenjekeý, munda gel balam! Taz bilen esgi-de alyp gel. Gar eräp, damyp ugrady.

Kenjekeý atasynyň sesini eşidip, oňa goňşy otagdan «hä» berensoň, eline taz bilen bir bölek mata alyp içerik girdi. Soňra ol orta ýazylan toý saçagyny biraz ýeňseräk çekmeklerini erkeklerden sorap, özi dessine, poly ezen ýagyş damjalarynu esgi siňdirip ýygynamagyň ugruna çykdy. Poly mazaly süpürensoň, her daman damja şyt-şytlap, ýürege düşüp durmaz ýaly, legeni ol ýere goýup, onuňam içine daşary äkidip sykyp gelen esgisini ýerleşdirip, ýaýraw alyp barýan çygyň öňüni aldy.

Öwez seretmäýin diýse-de, iş edip oturan gelniň ak bileklerinden, ygtyýarly hereketlerinden nazaryny sowup bilmeýärdi. Ol ýagdaýy görüp oturyşyna öz ýanyndan howanyň maýyl günleriniň birinde ýoldaşlarynyň biri bilen gelip, gojanyň öýuniň üçegini bejerip bermegiň pikirini etdi.

Kenjekeý myhmanyň yüzüne uýalybrak seredip: «Şeýleräk ýagdaýymız bardyr» diýensoň, ýene-de içérini tertibe salyp, ýeňil gopup, ýylgyryp çykyp gitdi. Daşarda bolsa ak bilen gara garylyp dünýä barha goýalmak bilendi.

Goňşy jaýda mylgyryp bişip duran etiň tamşandyryjy, ýakymly sysy otaga dolupdy.

Nahar taýyn bolansoň, maşgala hiç neneňsi bolmadyk köne ýyly ugratmak niýeti bilen, pikirimde alysda mongalap gelýän mähirli çaga şekilli Täze ýyly garşylamak üçin myhman otagyndaky giňden ýazylan saçak başyna-da jemlendi. Bu wagta çenli içler syrylyp, ýagşy ajygylýpdam.

Hoş bolup, bir zat ýadyna düşürip, turup giden goja ol ýerden bir eli dombraly, beýleki eli bir çüýše arakly gaýdyp geldi. Ol dombrany öz oturjak ýeriniň gapdalynnda goýansoň, getiren çüýsesiniň boýnundan tutup, gökden düşen ýaly edip, mazamlap, saçak üzerinde goýdy.

– Mimanga aýap ýörgen şölmegim*

Kenjekeý kakasynyň bolşunt myhman birhilarak görer öýtdümi-nämemi, gözastyndan ony synlap uýaldy.

Ilki olar bu ýylyňam özleri üçin hiç neneñsi bolmandygyny, adaty guragrakdan gelen parahat ýyl bolanlygyny ýatlap, köne ýyl bilen hoşlaşyk hökmünde ilkinji badany göterdiler. Öwez munuň özünü ýat ýerde oñaýly duýmak üçin hiç neneñsi bolmanlygyny gönençlik bilen oýlady. Içginiň goja hem kemjekerdem bolmanlygy belli boldy. Ol şundan soñ geçi sakgalyny selkildedip, nahara has işdämen ýapyşdy. Kenjekeý ak bileğini eýlæk-beýlæk uzadyp, myhmana, özüniňkilere nahar-şordan mürähet edip, saçaga beýemcilik edip otyr.

Öweziň şol barmana gelniň şar-gara saçlaryny gerişläp, gelşikli edip ýeňsesine düýrleýşine ünsi düşdi. Ýakasy giň, uzyn köýnegem oña gelşip galypdyr. Gelniň gözleriniň otlukly köräp, höwesli bulduraýanlygy hem onuň ünsünden sypmady. Kenjekeý ilki myhman ýigidiň indi maý tapsa, özüne içgin seredesi gelip durmagynyň sebäbini onuň kakasy bilen çakyşdyryp içýän içgileriniň täsiridir öýtdi: ol kakasynyň özi barada bir gadyrbilmeze duşup, gadyrdan gaçyp galanyny oña gürrüň bereninden habarsyzdy. Goja muny ýaňy gep arasynda ýüregine sygdyryp bilmeyän derdi hökmünde, gyzy içerde ýok wagty, ondan gizlin, gyzynyň şeýdip hyrydarsyz oturanyna ata hökmünde özüniň biraz kemsinýänligini mälîm edip, ýaňy ýigit bilen soraşyp-ideşip tanşyp otyrka, köräp gürrüň beripdi.

Gelin ýigit nazarynyň özünü atymyna getirmek üçin kem-kemden golaýyna çekip barýanyny szysa-da, birbada onuň hyrydarlykdygyna-da, oýundygyna-da düşünip bilmedi. Dogrusy, gelniň öz ýagdaýam häzir Öweziňkiden öwerlik däldi. Ol yüzlenip, hödür edip, ol-bi zat barada gerek bolanda gysgaça dillenip oturşyna syny oturan myhman ýigidiň ýolagçydygyny, onuň tizden ugrap gitjekdigi barada biraz alada bilen ynjalykdan gaçýardy. Täze ýyl gijesinde dagy ýekeligi Huday görkezmesin!

Hezil edip iýip-içip, baýramçylyk keýpine berlip oturan goja bırsalymdan derini gapdalynsky süpürgijine süpürensoň, höwes bilen dombrasyny eline aldy. İçerden oýmur-oýmur bulutlar

göterilip ugran ýaly duýgular döräp ugrady. Uç-gyraksyz gazak sährasy bilen at ýorgaladyp barýanlar oturanlaryň göz öňüne geldi. Bu saz Kenjekeýiň göwnüni gösterip, gazaklaryň «Ýetip bilseň, posa al!» atly ýigitdir ýar höwesli gyzyň at üstünde gaçysyp-kowşup, heziller edip oýnaýan söýgi oýunlaryny göz öňüne getirdi. Ol birazdan özünü näz bilen posa bermejekden bolan bolup gaçyp barýan gyzyň keşbinde, Öwezi bolsa yzyndan kowup gelýän ýigidiň ýerinde göz öňüne getiren wagty, hamala, höwesinden dörän bu gizlin pikir töweregine-de äsgär bolan ýaly, zenanlarça uýalyp, sülmüräp aşak seretdi. Adamlaryň şeýdibem ýakymly sazyň jadysyna berlip ugranlygy belli boldy. Goja soňra özünüň gyryljk sesi bilen ýokarsyna gözläp, hamala dodagy bilen ol ýerden bir zat gözleýäne meñzäp, çygjaryp, aýdym aýtdy. Öwez saçak başyndan biraz çekilip, aýdym diňläp, gussaly oýlanyp oturdy.

Içeriniň gyzgyny göterilýän hem bolsa, daşarynyň howasynyň tenini gataldyp, sowaýanlygy belli boldy. Indi ýaňky üçekden damýan damjalaryň dammasy barha seýrekläpdi, soňra ol dammasyny düybündenem goýdy. Üçege düşen gar eremez ýaly doňan bolmaly. Onsuzam ol «şyt-pyt» bir gapdalrakda bolangoň, indi oňa üns berýänem ýokdy.

Otly ýaly süýnüp geçip barýanlygy göz öňüne getirilen, gezegini geçirip, älemden hoşlaşyp gidip barýan köne ýyly saçak başynda oturanlar aýdym-saz, hoş sözler bilen gapdalyndan çykyp ugradangoňlar, onuňam Öweziň ýaňly münüp bilmedik otlusy ýaly, gapaldan geçip barýanlygy bello boldy. Ýa-da onuň geçip barýanlygy ýatlananda ol şuňs meňzeş bir duýgy döretdi.

Bireýýämden bări gözleri bürlüp, ukusy tutup oturan garrylar telewizoryň şowhunyna goşulyp, Täze ýyly öz ýagşy niyetleri bilen Aşgabada goşulyp garşylangoňlar:

– Siz indi Moskwanyň Täze ýylyny garşylaman ýatmarsyňyz. Biz-ä halys uky bürdi, indi gidip ýataýmasak, halys bolar ýaly däl – diýşip, ýerli-ýerden gozganjyraşyp turşup, öz otaglaryna gitmek bilen boldular.

Goja donuny gysymlap turan wagty myhman ýigidiň daňdanky otly bilen gitmelidigini ýadyna saldy, soňam ör galyp, özünü

ugradyp duran Öweze ýüzlendi:

– Ana, onsoň gitseň, senem sag bol! – Pikirinde bolsa: «Biziň öye bir sen ýetmeýän ekeniň, oglum!» diýip oýlandy. Köpden bări Täze ýyly şeýle göwnejay garşylanym ýadyma düşenok? – diýdi.

– Menem şeýle! – diýip, özuniň bu öýde ak ýürekden myhman alynmagyndan göwni biten Öwez hem goja bilen hoşlaşyp durşuna mähirli ýylgyryp, onuň bilen bir perdeden gopdy.

– Geolog bolsaň, golaýda hem ekeniň, ýoluň düşse, bir gazak atam bardyr diýip ýatlap gelip dur. Özüň-de seniň şyragyň bolýan ýigit-de ekeniň.

Ejesini otagyna ugradyp, aňyrdan gelen Kenjekeý kakasydyr Öweziň iki çüýşedeş bolup, bir-birlerinden aýrylyşaslary gelmän, henizem hoşlaşyp duranlaryny görüp, başyndaky ýaglygyny düzedip, olara düşünmek bilen göwnühoş ýylgyrdy. Şol gelşine-de baýramçylyk, şatlyk-şagalalaňdan ýaňa ýarylaýyn diýip, uly şowhun bolup duran telewizoryň burmasyny burup, onuň şowhunyny biraz peseltdi.

Soňam gapdaly bilen ýöräp, kakasynyň dombrasyny göterişip, ony öz otagyna uzadyp geldi. Ol yzyna dolanyp gelen wagty Öweziň öñki oturan ýerinde oýurganyp, pikire berlip, sus oturanyny gördü. Kenjekeý gelip, saçak başyna täzeden geçensoň, Öwez: «Eneň-ataň bolsa, gör, nähili gowy!» diýip, uludan demini aldy. Onuň özuniň dünýeden ir giden ene-atasy barada oýlanandygy belli boldy. Kenjekeý gelip, Öweziň golaýynda atasy üçin atylan ýumşak düşekçäniň üstünde oturandoň, mylaýym ýylgyryp, ýene-de myhmanyna saçagyň üstündäki nazy-nygmatlardan hödür etdi:

– Nämedir bir zat iýip otursana, myhman!

– Beýle-de bir iýmek bolarmy?! Köp iýdik, süýjem bolupdyr.

Gelin saçak üstündäki boşan arak çüýsesine göz aýlap goýberensoň, myhmana bir käse çay guýup uzatdy:

– Onda bir käse çay içäý!

– Çay – başga gürrüň? – diýip, Öwez gelniň uzadan çayyny göwünjeň aldy.

Käsäni uzadyp süýnen wagty ýigidiň demi haplap gelniň yüzüne urdy. Soňra gelni erkek adamyň howurly deminiň öz halyna

goýmanlygy belli boldy. Kenjekeý ýüreginiň urgusynyň güýçlenip, agzynyň balyk iýeniň agzy ýaly taplap, kepiň ugranlygyny syzdy. Şeýle-de bolsa, ol syr bermezlige çalyşdy. Öwez käsäni boşadansoň, gelne hyrydar gözläp, ony gaýtadan uzatdy:

– Gowyçaý bolupdyr. Ýene bir käse guýup goýber! – Soňra-da ol gelne seredip, taryna kakyp görmek üçin henek atandan bolup gürledi. – Munuň ýaly gowy toý saçagyny taýynlap, demini berip, şunuň ýaly türkmeniň halaýan çáýynam demläp bilyän bolsaň, men-ä gitmenem sizden! – diýdi. Ýylgyryp söz diňläp, käsä çay guýup oturan gelniň jogaby şundan soň duýdansyzdan nagt boldy:

– Seni gidirjek bolýan barmy?!

Bu gep Öweze dilden aýylan däl-de, ýürekden çykan seda bolup eşidildi. Kenjekeýiňem häzir hut öz höwesinde, öz pikirinde oturanlygyny syzdy. Şundan soň, ol öz haly bilen bolmady-da, höwese berlip dünýäni unudyp, gelniň goşaryndan harsa tutdyda, ony özüne çekdi...

Gelin birhaýukdan bir zat ýadyna düşüp: «Men häzir» diýdi-de, onuň golundan zordanrak sypyp, diwardaky her gözü düşende ýigidiň gitmelidigini ýatladyp duran sagady ornundan göterip aldy-da, gidip ony goňşy jaýa eltip geldi.

Bu wagt eýýäm moskwalylar telewizoryň sahnasyny toýhana öwrüşip, bir-birlerini Täze ýyl bilen gutlaşyp, uly şowhun, uly päl bolşup, hezil tapyşyp otyrdylar.

* * *

Täze ýyl gijesi ýagan gar birki gün ýatansoň eräp, zemin ýene öñki kaddyna gelip ugrady. Şol günleriň birinde geologlaryň maşyny iş saparyndan boşanlary otly badalgasyna alyp gelende Täze ýyly Aşgabatda garşylamaga giden öz kärdeşleriniň biri Öweziň golaýdaky demirýolcy gazagyň jaýynyň üstüne çykyp, ol ýerde üçek düzedip oturandygyny, bir nurana gelniň aşakdan gerek-ýarak zatlary alyp berip, oña kömek berip duranlygyny gördüler.

Şölmek* – (gazakça) – çüýşe

Agageldi ALLANAZAROW. Hekaýalar